

UMF
UNIVERSITATEA DE
MEDICINĂ ȘI FARMACIE
IULIU HAȚIEGANU
CLUJ-NAPOCA

RUBRICA DISCIPLINEI MEDICINA DE FAMILIE UMF "Iuliu Hațieganu" CLUJ-NAPOCA ȘI A ASOCIAȚIEI MEDICILOR DE FAMILIE CLUJ

DE LA MEDICI CU DARUL SCRISULUI

Interacțiunea între rațiune și sensibilitate – opinia unui medic, partea 1

Asist. univ. dr. Iustinian Zegreanu^{1,2,3}, Conf. univ. dr. Aida Puia^{1,2,3}

¹Universitatea de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu Cluj-Napoca, România, ²Cabinet Medical Individual Medicină de Familie, Cluj-Napoca, România, ³Medicină de familie

Primit: 18.05.2026 • Acceptat pentru publicare: 31.05.2026

Rezumat

Medicul scriitor se află la intersecția dintre rațiune și sensibilitate. Pe de o parte, el este format din spiritul științific, rațional, obișnuit să analizeze simptome, să pună diagnostice și să caute soluții concrete. Pe de altă parte, spiritul literar, în special scrisul, îi permite să exploreze dimensiunea subiectivă a existenței și să pătrundă în profunzimea sufletului omenesc. Literatura devine, pentru medic, o formă de eliberare, un mod de a da sens experiențelor limită cu care se confruntă zilnic. Prin intermediul creației literare, suferința nu mai este doar o realitate crudă, ci se transformă într-un mijloc de cunoaștere, de autocunoaștere și de reflecție. Prima parte se referă la exemple de medici scriitori care s-au născut, au trăit, au profesat medicina și au scris literatură în perioada antebelică și interbelică, adică perioada cuprinsă aproximativ între anii 1850–1939.

Cuvinte cheie: *medic, scriitor, medicină, literatură*

FROM DOCTORS WITH THE GIFT OF WRITING

The interaction between reason and sensitivity – a doctor's opinion, part 1

Abstract

The physician-writer stands at the intersection of reason and sensitivity. On the one hand, he is shaped by a scientific, rational mind, accustomed to analyzing symptoms, formulating diagnoses, and seeking concrete solutions. On the other hand, the literary spirit, particularly writing, allows him to explore the subjective dimension of existence and to delve into the depths of the human

soul. For the physician, literature becomes a form of liberation, a way to make sense of the extreme experiences he faces daily. Through literary creation, suffering is no longer merely a harsh reality, but becomes a mean of knowledge, self-knowledge, and reflection. The first part of this article focuses on examples of physician-writers who were born, lived, practiced medicine, and wrote literature during the pre-war and interwar periods that is, roughly spanning 1850–1939.

Keywords: *reason, sensitivity, physician-writers, pre-war and inter-war*

Introducere

Aspect definitoriu al medicului scriitor este empatia.

În actul medical, empatia este esențială pentru stabilirea unei relații autentice cu pacientul. În literatură, empatia se manifestă prin capacitatea de a crea personaje veridice, complexe, cu trăiri autentice. Medicul scriitor de proză nu inventează artificial conflicte, ci, inspirat de realitatea pe care o cunoaște în profunzime, el creează acțiune, trăire și suspans. Personajele sale sunt adesea oameni simpli, confrunțați cu boala, cu singurătatea sau cu moartea, iar descrierea lor este realizată cu o sinceritate impresionantă. Spre deosebire de proză, poezia este o formă mai subtilă și mai complexă de exprimare subiectivă a eului liric asupra temelor precum natura, iubirea, nostalgia sau condiția umană.

În cazul prozei, limbajul este mai lejer, mai cursiv, mai aproape de limbajul cotidian, el se axează pe claritate și acțiune. Proza este organizată pe paragrafe, pe capitole, curgând continuu pe pagină, adesea descriind fapte, evenimente, sau personaje dintr-o perspectivă obiectivă, pentru că medicul face acest lucru în mod natural, este modul lui de a fi și de a gândi. În cazul poeziei, lucrurile sunt mult mai complicate pentru că ea este organizată în versuri și strofe, în care ritmul, metrica și măsura sunt elemente-cheie. În poezie se utilizează intens figuri de stil (metafore, epitete), simboluri și un limbaj dens, încărcat de sensuri, pentru că, tu ca autor trebuie să transmiți „multum in parvo” (mult în puțin). În acest caz, medicina se retrage și lasă loc imaginației, trăirilor, stărilor interioare, sentimentelor și viziunilor subiective; de aceea, poezia reprezintă o lume exterioară prelucrată de spiritul obiectiv al medicului, care își pune amprenta subiectivă, parte a sufletului său.

Medici scriitori români

În continuare vom face o enumerare sumară a medicilor care au avut o contribuție semnificativă în literatură, în funcție de anii în care au trăit, precum și a realizărilor lor medicale și literare.

Figuri clasice ante și interbelice

Iuliu Hațieganu – (1885 - 1959) primul profesor universitar de clinică medicală de limba română în Transilvania după 1918. A fost primul decan al Universității de Medicină din Cluj Napoca și ulterior rectorul acesteia. A publicat numeroase lucrări medicale și tratate de specialitate, dintre cele mai cunoscute este „Tratat elementar de semiologie și patologie medicală”, premiat de Academia Română. A avut o anumită activitate literară, dar nu în sensul strict (roman, poezie, teatru etc.), cât mai ales publicistică și științifică. A susținut conferințe și a publicat articole despre educație fizică, cultură și formarea tinerilor. A avut o dimensiune culturală puternică — de exemplu, a condus filiala clujeană a societății ASTRA, ceea ce denotă o implicare deosebită în viața culturală clujeană (1,2).

Victor Papilian (1888 - 1956) – profesor universitar la Catedra de Anatomie a Universității de Medicină și Farmacie Cluj, decan, romancier, dramaturg, director al Operei Române și al Teatrului Național din Cluj-Napoca. A debutat literar sub pseudonimul „Sylvius Rolando”, cu o culegere de nuvele intitulată „Generalul Fragulea”, în anul 1925. În anul următor, 1926, primește premiul Academiei Române pentru volumul „Ne leagă pământul”. Pe parcursul vieții, a publicat 17 volume de proză și de teatru. Arestat de mai multe ori ca adept al „ideologiei burgheze” pentru „atitudine refractară ideilor socialiste”, el a avut multe din manuscrisele lui în arhiva Securității din Bistrița. După anul 1996, după ce au fost declassificate mai apar un număr de 10 volume, readuse la viață datorită unor scriitori clujeni: Constantin Cubleșan și Mircea Popa (1,2,3).

Dominic Stanca (1902–1979) – medic primar ginecolog-oncolog, delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, profesor de igienă la „Academia Teologică” din Cluj, profesor universitar, cercetător științific, proprietar și fondator al Băilor Someșeni, al unei clinici de Obstetrică-Ginecologie din Cluj, fondatorul Spitalului de Femei din Orăștie, al Spitalului Public Orăștie, fondatorul unui spital pentru Crucea Roșie din Suceava. Pe plan literar publică mai multe eseuri în revistele literare „Societatea de mâine”, „Transilvania”, „Cosânzeana”, „Utunk”, „Foaia noastră”.

Este cunoscut ca memorialist cu volumele „Prostituția și bolile venerice”, „Contribuții la istoricul Sifilisului din Ardeal” și „Între două fronturi”, o culegere de evocări din Primul Război Mondial, la care a participat în grad de medic – locotenent (1,2,4).

Gheorghe Bilașcu (1863 - 1926) – medic stomatolog, unul dintre fondatorii Universității de Medicină și Farmacie din Cluj. Sprijinit de colegi și de colaboratori, a fondat „Revista Stomatologică”, prima de acest fel din țară. O revistă care și-a câștigat aprecierea europeană prin nivelul ei științific și prin multilingvismul adeseori întâlnit în paginile ei, fiind publicate articole în română, maghiară, germană, franceză. A publicat în paginile acestei reviste și diferite eseuri literare foarte apreciate la vremea respectivă (2,4).

Vasile Voiculescu (1884 - 1963) – medic generalist. A terminat facultatea în anul 1903, a obținut titlul de doctor în medicină în anul 1910, a participat ca medic militar în timpul Primului Război Mondial în grad de locotenent. Pe plan literar, a debutat cu volumul „Poezii” în anul 1916. Din același an începe colaborarea la revista „Flacăra” lui Constantin Banu, la recomandarea lui Alexandru Macedonski. A primit Premiul Academiei pentru volumul „Din țara zimbrului și alte poezii” în anul 1918. După terminarea războiului, se lasă de medicină, pentru că pasiunea pentru scris se amplifică. În domeniul poeziei publică zece volume, dintre care „Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare” și „Din țara zimbrului și alte poezii” sunt cele mai cunoscute. În domeniul prozei publică un număr de șapte volume, din care „Zahei orbul”. „Căprioara din vis” și „Lostrița” sunt mult apreciate de critica de specialitate. În domeniul dramaturgiei publică un număr de patru volume, Post mortem este ales membru al Academiei Române în semn de apreciere pentru întreaga operă literară (5,6,7).

Valeriu Bologa (1892 - 1971) – histolog, profesor universitar la catedra de Istoria Medicinii, a Universității de Medicină din Cluj-Napoca. A publicat numeroase lucrări medicale și tratate de specialitate. Pe plan literar publică mai multe recenzii ale unor opere din literatura română și germană, în diferite gazete din Transilvania, încă înainte de Marea Unire. Traduce din limba engleză volumul „Microbes Hunters”, autor Paul Henry de Cruif, la care adaugă printre „vânători” și pe Victor Babeș și Ioan Cantacuzino. A făcut parte din colegiul director al revistei Tribuna din Cluj-Napoca. Publică în revista „Ardealul Medical” mai multe eseuri excepționale, deosebit de apreciate – „Rolul medicilor ardeleni în dezvoltarea științei medicale românești”, „Despre medicina populară românească”, „Glose medico-istorice în jurul etimologiei cuvântului ciumă”, „Sinonime dacice ale plantelor”, etc. A publicat eseuri și în Astra Literară, Luceafărul, Almanahul Literar, Țara Bîrsei (4,5,6).

Gheorghe Marinescu (1863 - 1938) - medic neurolog român, profesor la Facultatea de Medicină din București, membru titular al Academiei Române, fondatorul Școlii Românești de Neurologie. Din punct de vedere profesional, își începe activitatea ca preparator la Laboratorul de Anatomie Patologică condus de Prof. Dr. Victor Babeș. Își continuă studiile la Paris sub conducerea Prof. Dr. Jean-Martin Charcot. Este coleg cu Pierre Marie, Joseph Babinski și Fulgence Raymond. Pe plan literar, publică o serie de lucrări științifice cu valoare culturală. Realizează în anul 1898 cu ajutorul operatorului Constantin M. Popescu, primul film științific din lume: „Tulburările mersului în hemiplegia organică”. În anul 1906 la primirea în Academia Română, prezintă o lucrare „Progresele și tendințele medicinei moderne” extrem de apreciată la vremea respectivă. Publică în revistele vremii o serie de articole de popularizare a medicinei, expuse în termeni simpli pentru marea masă a populației: „Lombroso despre geniu și nebunie”, „Metodele lui Alzheimer”, „Lombroso, Spiritism, Hașdeu, Eminescu, Edgar Poe”, „Cearța Dicksonn-Geley”, etc. (1,2).

Constantin Argentoianu (1871 - 1955) - medic generalist cu studii la Facultatea de Medicină din Paris, om politic memorialist. Nu a practicat niciodată medicina, dar a fost prim-ministru al României și ministru al Afacerilor Externe. Pe plan literar, a publicat două volume de memorii, „Pentru cei de mâine” și „Amintiri din vremea celor de ieri” foarte apreciate de critica literară din acea vreme (8,9).

Iuliu Moldovan (1882 - 1966) – profesor de Igienă și Medicină Preventivă la Universitatea de Medicină din Cluj-Napoca, secretar de stat la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale, membru corespondent al Academiei Române. A publicat numeroase lucrări medicale și tratate de specialitate, întemeietor al școlii de igienă și sănătate publică din Cluj. Ca activitate literară, a condus timp de 15 ani filiala din Cluj a Societății ASTRA. A publicat lucrările „Igieana națiunii”, „Biologia familiei” și „Etnobiologia”, „Amintiri și reflexiuni” (volum de memorii apărut postum 1992) (3,11,10).

Iuliu Baras (1815 - 1863) – medic pediatru, doctor în Științe Medicale absolvite la Facultatea de Medicină din Berlin. Practică medicina în județul Dolj și în București. Înființează primul Spital de Copii (40 de paturi) în București, împreună cu un ambulatoriu, unde se dădeau gratuit medicamente și consultații. Pe plan literar colaborează cu Aron Pumnul, publicând cronici și recenzii teatrale și muzicale. Opere literare publicate: Debora (melodramă în patru acte), Minunile naturii, Despre unele institute filantropice din Europa (1,4).

Gheorghe Proca (1867–1943), cunoscut cu pseudonimul literar Carp O., a fost profesor universitar de patologie generală la Universitatea de Medicină din București. Publică mai multe lucrări științifice împreună cu Victor Babeș. Pe plan literar, a colaborat la revistele Convorbiri

literare, Contemporanul, Semănătorul, Lumea Nouă și Lupta literară. Opere literare principale: Rîndunelul - volum de poezii, Poezii, icoane, impresii, În război – cronici politice și culturale (1,4).

Constantin Esarcu (1836 - 1898) absovent al Facultății de Medicină din Paris. Profesor universitar de Fiziologie la Universitatea de Medicină din București, ministru de Externe. Pe plan literar, cele mai importante opere sunt – „Ștefan cel Mare” – conține documente descoperite în arhivele Universității din Veneția, „Petru Cercel” – conține documente descoperite în arhivele Vaticanului, „Ateneul român”, „Discursuri” (8,9,12).

George Magheru (1892–1952), medic microbiolog, fiul generalului Gheorghe Magheru și văr cu Tudor Vladimirescu, unul dintre fondatorii Partidei Naționale. Practică medicina ca șef de lucrări și șef de secție la Institutul de Seruri și Vaccinuri din București. A publicat numeroase lucrări medicale și tratate de specialitate. Opere literare principale; Caprici (versuri), Poezii antipoetice, Poeme în limba păsărească, Coarde vechi și noi – Poeme balcanice, Piele de cerb (poezii), Egoistul (piesă de teatru), Domnul decan (piesă de teatru), Oglinda fermecată (opere filozofice în trei acte), Cântece la marginea nopții (poezie) (6,7).

Iuliu Traian Mera (1861 - 1906) – medic balneolog, absolvent al Facultății de Medicină din Viena. Este fondatorul și președinte al Societății culturale și literare „România Jună”. Opera literară principală cuprinde volumele Din lumea basmelor, Scrisoare din Italia, Din țări străine, Povestitori ardeleni, Mitru Dascălul (1,2).

Grigore T. Popa (1892 - 1948), profesor universitar de Anatomie și Embriologie de la Facultatea de Medicină din Iași, bursier al Fundației Rockefeller, membru al Academiei Române. A publicat numeroase studii științifice și de specialitate, a tradus Anatomia lui Gray, a descoperit sistemul port-hipofizar. Pe plan literar, a publicat numeroase opere, dintre care cele mai apreciate sunt: „Paralaxa gândirii”, „Evoluții închise”, „Cultură și civilizație”, „Reforma spiritului” (1,2).

Ioan Piuariu-Molnar (1748–1815), profesor universitar de oftalmologie, a absolvit Facultatea de Medicină la Viena și a ocupat catedra de oculistică la „Academia lezuită” din Cluj (ulterior transformată în „Universitatea Franz Joseph”, apoi „Universitatea Ferdinand” și apoi Universitatea „Babeș-Bolyai”). Participă la redactarea memoriului „Supplex Libellus Valachorum”. Pe plan literar are numeroase opere - „Deutsche Walachische Sprachiere” (republicată în 10 ediții succesive), „Retorică, adică cuvântări pe limbă românească” (primul tratat românesc de retorică), „Provăuire cu praxis către sporirea stupilor”, „Vocabularium nemțesc și românesc” (primul dicționar de 8000 de cuvinte româno germane), „Walachische Zeitung fur dan Landmann” (5,6).

În perioada antebelică și interbelică, figura medicului-scriitor a reprezentat o îmbinare perfectă între știință și cultură, între rațiunea clinică și sensibilitatea artistică. Mulți medici formați în marile centre universitare, precum Clujul, Bucureștiul sau Iașul, nu s-au limitat la practica medicală, ci au simțit nevoia de a-și exprima experiența umană și profesională prin literatură. Acești medici scriitori au realizat o observație atentă a vieții și a suferinței umane, specifică profesiei medicale, și au generat reflecții asupra condiției omului, bolii și morții, un fel de perspectivă realistă, dar profund umanistă, asupra societății în care ei au trăit. În esență, medicul-scriitor interbelic a fost și este un simbol al unui ideal cultural: omul de știință care nu se limitează la corp, ci explorează și sufletul uman prin literatură.

Concluzie

Medicina este, înainte de toate, o profesie a vocației. Medicul nu are doar rolul de a trata boli, ci și de a fi alături de oameni în cele mai dificile și fragile momente ale vieții lor. Suferința fizică este adesea însoțită de neliniști interioare, teamă, deznădejde sau speranță, iar în astfel de situații medicul devine nu doar un cunoscător al științelor medicale, ci și un atent observator al sufletului uman. Această experiență complexă, profund umană, reprezintă o sursă valoroasă de inspirație pentru literatură. De aceea, de-a lungul timpului, mulți medici au simțit nevoia de a-și transpune gândurile, emoțiile și experiențele în pagini scrise, folosind puterea expresivă a cuvântului artistic.

Conflict de interese: nu există

Acknowledgement: Autor corespondent: Asist univ. dr. Iustinian Zegreanu e-mail: Iustinian.Zegreanu@umfcluj.ro

Bibliografie

1. Mihailide M. *Literatura artistică a medicilor vol I A-M și vol II N – Z*. București: Editura Viața Medicală Românească;2009.
2. Mihailide M. *Medici Scriitori și publiciști români*. București: Editura Viața Medicală Românească; 2003.
3. Florea M. *Vieți dedicate omului vol 2*. Cluj-Napoca: Editura Dacia;1994.
4. Florea M. *Vieți dedicate omului vol 1*. Cluj-Napoca: Editura Dacia;1993.
5. Piru A. *Istoria literaturii române de la început până azi*. București: Editura Univers 1981.
6. Călinescu G. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. București: Editura Minerva;2018.
7. Manolescu N. *Istoria critică a literaturii române*. Pitești: Editura Paralela 45;2021.
8. Simion E. *Scriitori români de azi*. București: Editura Cartea Românească;1971.
9. Popescu I. *Istoria medicinei românești*. București: Editura Medicală;1979.
10. Florea M. *Vieți dedicate omului vol 7*. Cluj-Napoca: Editura Dacia;1997.
11. Florea M. *Vieți dedicate omului vol 3*. Cluj-Napoca: Editura Dacia;1995.
12. *Dicționarul general al literaturii române*. București: Academia Română;2021.